

Ludbreg prije 100 godina

MILIVOJ DRETAR

Godina 1925. bila je poznata po mnogim događajima poput rođenja hrvatskog slikara Ive Kaline i matematičara Vladimira Devidé te glumice Mije Sasso. Državu je potresala politička kriza oko statusa najveće oporbene stranke HRSS koja će te godine maknuti epitet „republikanska“ pa će ostati naziv Hrvatska seljačka stranka. Radićevci će sa srpskim radikalima ući u koaliciju te podijeliti državna ministarstva. Stjepan Radić pušten je iz zatvora, a krajem iste godine ući će u vladu kao ministar prosvjete. Rasplamsale su se i dvorske intrige koje je predvodio princ Đorđe Karađorđević, stariji brat kralja Aleksandra I. Netrpeljiv prema mlađem bratu, Đorđe je požalio svoju abdikaciju zbog čega je na kraju uhićen i spremljen u zatvor u kojem će provesti sljedećih 16 godina. U ludbreškom kraju trajale su svađe i nadmudrivanja oko upravljanja zajedničkom imovinom u zemljišnim zajednicama, a dolazilo je i do manjih incidenata u kojima su sudjelovali orjunaši i batinaši. Javnost je pratila rješavanje teškog femicida koji se zbio na Novu godinu kod Vrbanovca. Vatrogasno društvo iz Kuzminca svečano je proslavilo 50. godišnjicu svog postojanja. Novine su najviše pratile događaj godine – svečanu proslavu 1000. godišnjice Hrvatskog Kraljevstva, inicijativu koja je došla od Družbe „Braća Hrvatskog Zmaja“, a glavnu ulogu u proslavi imala su sokolska društva u gradovima i općinskim središtima. Velika proslava održala se u Varaždinu sredinom srpnja, a potom i u Ludbregu o čemu je pisano u novinama Narodno jedinstvo iz Varaždina.

Proslavu u Ludbregu organizirali su sokolaši iz Ludbrega¹ koji su u goste pozvali sokolaše iz

Sl. 1. Svečana povorka kroz Ludbreg.

Varaždina i Varaždinskih Toplica te masovnijeg društva iz okolice, poput pjevačkih zborova i vatrogasnih društava. Za početak proslave uzeta je subota, 25. srpnja, uoči blagdana Svete Ane. Iako vremenske prilike nisu bile naklonjene proslavi, nije bilo mjesta odgodi pa se bakljada i glazbena priredba ipak održala. U nedjelju, 26. srpnja, svi su se sudionici okupili kod starog vatrogasnog doma, na križanju ulica prema Varaždinu. To mjesto² nalazilo se na samom rubu naselja, za razliku od danas kada je na početku današnje Frankopanske ulice. Rjetke fotografije otkrivaju izgled vatrogasnog doma – neugledna jednokatnica koja je svojim južnim pročeljem „izvučena u kat“. Sa zapadne

¹ u 16 društava. Usp. PAAR, Adolf: *Hrvatski sokol*, Društvo za športsku rekreaciju „Šport za sve“ – Samobor, 2011., str. 155. Prvi predsjednik ludbreških sokolaša bio je Ljudevit Vrančić, bankarski činovnik. Prvi starosta bio je Viktor Fizir, hotelijer i poduzetnik. Mjesto sastajanja sokolaša bila je velika dvorana dvorca Batthyany-Strattmann.

² Današnji kružni tok, na križanju Frankopanske ulice s ulicama Petra Zrinskog i Vatroslava Lisinskog. Na mjestu nekadašnjeg vatrogasnog doma danas se nalazi spomenik sportašima palim u NOB-u.

¹ Sokolsko društvo u Ludbregu osnovano je 1924. i pripadalo Župi Magdićevoj gdje je varaždinsko društvo bilo najstarije (osn. 1903.). Godine 1929. Župa je brojala preko 900 članova

Sl. 2. Proslava tisuću godina hrvatskog kraljevstva u Ludbregu.

strane nadodana je drvena osmatračnica, dok su se na južnoj strani nalazila troja široka drvena vrata iza koji su se čuvala vatrogasna vozila. Fotografija prikazuje mnoštvo ljudi u svečanoj odjeći koji znatizeljno promatraju dolazak varaždinskih vatrogasaca u Ludbreg. Svečana povorka potom je krenula Varaždinskom ulicom (danas Petra Zrinskog) prema središnjem trgu. Predvodili su je troje sokolaša, potom je išla limena glazba, a zatim ostali uzvanici. Sa strane su hodale svečano odjevene žene, s bijelim maramama na glavi. Na razglednici se nazire Narodna gostionica Mirka Hrešća, visoka ugaonica koja je bila poznato sastajalište poznatijih Ludbrežana, a priče govore da je tu navraćao i Miroslav Krleža dok je sa svojom Belom živio u nedalekoj Dugoj Rijeci. Prema fotografijama³, vidljivo je da je povorka potegla do Jelačićeve ulice, a tada je došla na središnji trg. Ludbreške vatrogasce predvodio je njihov zapovjednik Viktor Kezel. Ludbreški sokolaši kretali su se u formaciji četveroreda, primjetno je da nemaju svečane sokolske surke, već su u građanskim odijelima. Pripadnost društvu iskazali su prepoznatljivim kapama i ukrasima na reveru. Sokolaše je predvodio Vid Veršić. Na Trgu svetog Trojstva održala se svečanost – od govora dr. Adolfa Uršića,⁴ staroste Hrvatskog

sokola iz Varaždina, preko mise tadašnjeg kapelana Matije Crnkovića, sadnje lipe,⁵ do mise izbjeglog svećenika iz Istre⁶ s glazbenim točkama Pjevačkog društva „Podravina“ i zbora iz Kuzminca.⁷ Popodne se proslava nastavila zajedničkom vježbom sokolaša na otvorenom, a sve je okončano zabavom do dugo u noć.

Proslava tisućgodišnjice hrv. kraljevstva u Ludbregu⁸

Dne 25. i 26. o. mj. slavili su Ludbrežani i okolica pod vodstvom domaćeg hrv. Sokola tisućgodišnjicu hrv. kraljevstva. Tom prilikom pošli su iz Varaždina pješачki i konjanički Sokol, a došao je i hrv. Sokol iz Ludbrega i Varažd. Toplica. Dne 25. u večer, uza svu kišu i nevrjeme, Ludbrežani su dostojno slavili bakljadom i glazbom. Sutradan sva sa ludbreška društva, seoske organizacije i seoska vatrogasna te pjevačka društva stigla u Ludbreg i smjestila se kod ulaza u mjesto na cesti Ludbreg – Varaždin, da dočekaju hrv. Sokole iz Varaždina.

Čim su ovi stigli, pozdravljeni su bili gruvanjem mužara i bratskom dobrodošlicom od domaćeg staroste. Svrstala se je ogromna povorka, predvođena sa mnoštvo seoskih glazba, kao i vrlo dobrom legradskom glazbom. Mjesto je bilo divno iskićeno zelenilom i zastavama, a po ulicama bili su dignuti mnogobrojni slavoluci. Povorka je došla do trga, gdje se je svrstila, nakon čega je Dr. Uršić pozdravio sve prisutne ocrtavši u kratko značenje ove proslave, kao i našu prošlost punu patnja i muka, ali slavnu jer kao narod i država živimo, dok u nama živi hrv. nacionalna svijest. Nakon pozdrava,

varaždinskih sokolaša.

5 Ista lipa i danas se nalazi na Trgu Sv. Trojstva. <http://ludbreske-novine.com.hr/strucnjaci-pregledali-stoljetno-stablo-lipe-na-trgu-svetog-trojstva>

6 Iako pretežito naseljena hrvatskim i slovenskim stanovništvom, regija Istra se 1925. nalazila u sastavu Kraljevine Italije koja ju je stekla po odredbama Rapallskog sporazuma (1920.).

7 Naselje Kuzminec 1925. godine pripadalo je Kotaru Ludbregu.

8 Članak je prenesen u cijelosti, a nalazi se u novinama Narodno Jedinstvo, IV, 11 (30. 7. 1925.), 1.

3 Fotografije se nalaze u Zbirci Marije Winter, Muzej grada Ludbrega.

4 Dr. Adolf Uršić, političar, varaždinski odvjetnik i starosta

služio je tamošnji kapelan svečanu službu božju pod otvorenim nebom na trgu.

Poslije mise slijedila je posveta spomen-lipe, a nakon toga propovijed istarskog izbjeglice, dobrog Hrvata, našeg svećenika, koji je dirljivim riječima pozdravio sav kršćanski puk i pridošle Sokole, stavljajući im na srce dobrobit i spas hrvatske domovine. Govor Dra. Uršića bio je popraćen skladnim pjevanjem mjestnog zbora ludbreškog pjevačkog društva Podravina, a propovjed svećenika vrlo lijepim pjevanjem „Hrvatskoj“ po seljačkom pjevačkom društvu iz Kuzminca. Ovo je pjevačko društvo uopće pokazalo toliku spremu u pjevanju, toliko znanja i tehniku, da su svi ostali zapanjeni nad uspjehom rada tog seljačkog pjevačkog zbora.

Poslije podne bila je javna vježba hrv. Sokola iz Ludbrega, Varaždina i Varažd. Toplica; koja je vrlo lijepo uspjelo. Nastupili su članovi i članice u prostim savezним vježbama, te varažd. gimnazijski pomladak sa skupinama. Var. prednjaci vježbali su ruče i preču. Nakon nastupa pješaka, došli su konjanici, koji su obavili figurativno gašenje, na tvrdom terenu, uslijed čega nije ova vježba mogla biti potpuna. One točke, koje su se mogle izvesti, izvedena su najvećom točnošću. Poslije javne vježbe obdržavala se vrlo uspješna pučka zabava, na kojoj su varaždinske Hrvatice uspješno prikazivale od Dr. Smrekar „Na Duvanjskom polju“.

Zabava je protekla u oduševljenju. Vanjski Sokoli i vanjska društva otišla su iz Ludbrega oko 10 sati u noći, nekoja i kasnije, dok su domaći ostali, da se veseloj zabavi sjete kod stola i razgovora lijepe proslave, koju Ludbreg nije nikad vidio.